

Jane Austenová (1775 – 1817): Pýcha a předsudek (1813)

Struktura zkoušky:

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje);

2. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

3. Námět, témata, hlavní motivy;

4. Zvláštnosti kompozice;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti.

Všeobecně panuje skálopevné přesvědčení, že svobodný muž, který má slušné jmění, se neobejde bez ženušky.

A přistěhuje-li se někam takovýto mladík, je tento názor tak zakořeněn v myslích sousedních rodin, že jej považují za pravoplatné vlastnictví té které dcery ještě dříve, než mají možnost se obeznámit s jeho vlastními pocity nebo zásadami v tomto ohledu.

„Drahý manželi," pravila jednoho dne paní Bennetová onomu pánovi, „zdaleka už víte, že netherfieldské panství dostane konečně nájemce?"

Pan Bennet odvětil, že nikoli.

„Už je tomu tak," pokračovala, „právě se odtamtud vrátila paní Longová a všechno mi to vypověděla."

Pan Bennet na to nic neříkal.

„Cožpak nechcete vědět, kdo tam přijde?" zvolala jeho choť netrpělivě.

„Vidím, že byste mi to velice ráda sdělila, a jsem hotov vás vyslechnout."

Tato pobídka stačila.

„Jen považte, můj milý, to vás bude zajímat: paní Longová říká, že pánem na Netherfieldu se stane velmi zámožný mladík ze severní Anglie; v pondělí se tam prý přijel podívat v kočáře se čtyřspřežím, a tak se mu to zalíbilo, že se s panem Morrisem okamžitě dohodl; má se prý nastěhovat ještě před Svatým Michalem a část služebnictva přibude prý už koncem příštího týdne."

„Jak se jmenuje?"

„Bingley."

„Je ženatý, nebo svobodný?"

„Ach, svobodný! Svobodný je, drahý choti! Svobodný mladík, a jak zámožný, má čtyři nebo pět tisíc ročně. To je něco pro naše děvčata!"

„Jak to? Co je jim po tom?"

„Že mě můžete tak zlobit, drahý choti," odvětila paní Bennetová. „Víte dobře, že pomyslím na to, aby si jednu z nich vzal."

„Z toho důvodu se sem tedy stěhuje?"

„Z toho důvodu! Jak můžete říci takovou hloupost! Ale není přece vůbec vyloučeno, že by se mohl do některé zamilovat, a proto ho okamžitě, jakmile přijede, musíte navštívit."

„To bych ani nepovažoval za nutné. Zajed'te tam s děvčaty sama, anebo je pošlete bez doprovodu, což snad bude nejmoudřejší, protože vás žádná půvabem nepředčí, a třeba byste se panu Bingleymu nejlépe líbila vy."

„I vy lichotníku! Kdysi jsem snad nebyvala zrovna ošklivá, avšak nyní si už na nic nedomýšlím. Nehodí se, aby matka pěti dospělých dcer dbala na vlastní krásu."

„V tom případě měla asi i dřív sotva nač dbát."

„Nic naplat, drahý manželi, musíte se vypravit a pana Bingleyho po sousedsku přivítat, až sem přibude."

„Ujišťuji vás, že o to ani za mák nestojím."

„Nezapomínejte, že máte dcery. Považte, jaká by to byla partie pro jednu z nich! Sir William a lady Lucasová za ním chtějí rozhodně zajít, a to výhradně z onoho důvodu; víte přece, že jinak nové lidi nenavštěvují. Není vyhnutí, musíte to učinit, protože jinak bychom tam nemohly *my*.“

„Načpak takové cavyky! Jsem si jist, že vás pan Bingley rád uvidí, a já vám dám s sebou krátký průvodní dopis, že ochotně svoluji, aby si vzal, kterou chce, ačkoli já bych se přimlouval za mou roztomilou Lízinku.“

„Nic takového rozhodně nedovolím. Líza není o nic lepší než ostatní, a já tvrdím, že není zdaleka tak krásná jako Jane a ani zdaleka tak veselá a příjemná jako Lydia. Jenže vy jí odjakživa nadřuzujete.“

„Žádná z nich nestojí za fajfku tabáku," odpověděl. „Jsou hloupé a pošetilé, jako děvčata bývají, ale Lízinka je přece jen trochu čipernější než její sestry.“

„Jak můžete mluvit tak ošklivě o vlastních dětech, choti! Máte radost, když mě můžete pozlobit. Neberete vůbec ohled na mé ubohé nervy!“

„Mýlíte se, drahá. Ctím vaše nervy. Jsem s nimi důvěrné spřátelen. Vždyť mi je ohleduplně připomínáte už dobrých dvacet let.“

„Och, vy nevíte, co mě už stály utrpení.“

„Doufám, že to překonáte a že se dožijete toho, jak mladíci s čtyřtisíčovými důchody zaplavují náš kraj.“

„Co by nám to bylo platné, i kdyby se jich sem nastěhovalo dvacet, když je nechcete navštívit.“

„Až jich bude dvacet, navštívím je všechny, na to se spolehněte, milá choti.“

Pan Bennet v sobě spojoval pohotový vtip, sarkasmus, uzavřenost i rozmary tak zvláštním způsobem, že ho jeho paní ani za třiatdvacet let společného života neměla ještě prokouknutého.

Proniknout za její duševní obzor nevyžadovalo takové úsilí. Byla to žena s malým pochopením pro ostatní, s nepatrným vzděláním a náladové povahy. Když jí něco nevyhovovalo, jala se naříkat na pomyslnou neurózu. Jejím životním cílem bylo vyvdat dcery a mezitím se utěšovala návštěvami a novinkami.

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu;

B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Cival

Petr Cífk

okres Brno

Dřič z MovieZone.cz

Cival *:** Rád bych šel výš, ale u romance, která mi nerozbušila srdce prostě nemůžu. Pěkná atmosféra a malebná kamera tak akorát na míru, ale Keira mi úplně nesesedla, některé holky včetně Imeldy přehrávaly a ty vizuální manýry s dvouminutovými jízdami mi nějak nešly do kupy s literárně rozkecanými dialogy. Asi jsme moc konzervativní a příliš přizemní, když vidím v zamilované slečně na útesu kýčařinu, ale... s tím člověk nic moc nenadělá. ☺

Jde o amatérskou recenzi z internetu: vaším úkolem bude charakterizovat převládající jazykovou vrstvu (hovorová čeština) a porovnat text s recenzemi v mainstreamových periodikách.

Jane **Austenová** (16. 12. 1775 Steventon /jižní Anglie: hrabství Hampshire/ – 18. 7. 1817 Winchester /hrabství Hampshire/)

Britská spisovatelka, jedna z průkopníků **realistické literatury** a čelná představitelka žánru **domestic novel** (román rodinného života).

Jane Austenová se narodila do **početné rodiny nezámožného venkovského anglikánského faráře**, který své děti sám vzdělával a rodinnou domácnost naplnil **svobodomyšlnou intelektuální atmosférou**, dosti neobvyklou vzhledem k jeho profesi a nízkým příjmům. Rodina si ovšem získala řadu přátel a žila čilým společenským životem, byť se svým známým zpravidla nemohla majetkově rovnat. Většina Janiných sourozenců odešla z domova a dobře se uplatnila. Pro Jane měla celoživotně největší význam její sestra Cassandra Elizabeth (1773 – 1845), která byla její nejmilejší přítelkyní.

Jane Austenová krátce studovala na soukromých školách, ale své skutečné vzdělání si vybuodovala sama **rozsáhlou četbou**. Přečetla prakticky všechny důležité anglické spisovatele počínaje Williamem Shakespearem a Johnem Miltonem přes průkopníky realismu (Daniel Defoe, Jonathan Swift aj.) až k autorům preromantickým (Horace Walpole aj.), ze zahraničních četla Johanna Wolfganga von Goetha a snad i rokokový eroticky laděný román v dopisech *Nebezpečné známosti* od francouzského spisovatele Pierra Choderlose de Laclos.

Již jako **jedenáctiletá** (v r. 1787) začala se svými **literárními pokusy**, které předčítala pro pobavení ostatním členům rodiny; osvědčila autorskou schopnost spojovat realistické vnímání skutečnosti s fantazií a výsměšným humorem. Ve dvaceti letech prožila krátký intenzivní citový vztah se začínajícím právníkem Thomase Lefroyem, ale jeho rodina jej přiměla tuto romanci ukončit, neboť ta nebyla v souladu s jejich plány na jeho velkou kariéru (k níž po letech opravdu došlo).

V r. 1800 Janin otec odešel do penze a s rodinou se přestěhoval do lázeňského města **Bath**. Ačkoli šlo o náročnou změnu, Jane Austenová se zapojila i do zdejšího společenského života, našla si nové přátele a začala hojně cestovat po jižní Anglii. Tak se opět zkontaktovala s někdejšími známými a jeden z nich, Harris Bigg-Wither, čerstvý absolvent univerzity v Oxfordu, ji v r. 1802 požádal o ruku. Jane prý nejprve souhlasila, protože sňatkem by zajistila některé své sourozence, ale brzy své slovo vzala zpět, protože Harris byl nezajímavý, bez charismatu, a přitom v konverzaci dost neurvalý.

Jane Austenová si pro sebe vytvořila **vysoký ideál opravdové, intenzivní lásky** mezi ženou a mužem, ale nikdy se s ním nesešla a sňatek z rozumu odmítala. Podobný názor na intimní život měla i Cassandra a obě sestry nakonec zůstaly **neprovdány** (Cassandra se amatérsky věnovala malířství a je autorkou jediných dvou známých aktuálních Janiných portrétů).

V r. **1805 Janin otec nečekaně zemřel** a vdova po něm a obě její svobodné dcery se ocitly v hmotné nouzi. Za pomoci již zaopatřených starších sourozenců opustily Bath a vystřídaly několik venkovských adres, až se usadily ve vesnici **Chawton**, kde vedly skromný život: obě sestry hojně četly a přivydělávaly si jako domácí učitelky, Jane navíc pokračovala ve své spisovatelské činnosti.

Své **romány** začala Jane Austenová psát jako sotva **dvacetiletá**, snad již r. 1795. Nabízela je pak nakladatelům, ale dlouho bezúspěšně. Vše bylo ještě komplikováno tím, že podle tehdejšího práva ženy ve Velké Británii – podobně jako jinde – nemohly samy uzavřít obchodní smlouvu a musel je zastupovat nějaký mužský příbuzný – v Janině případě to byl její bratr Henry. Nakonec Jane Austenová nakladatele našla, ovšem za nevalných finančních podmínek a s tím, že její knížky vyjdou anonymně: to bylo tehdy u spisovatelek obvyklé, protože kdyby jejich tvorba dosáhla

úspěchu a ony se staly celebritami, ubralo by jim to – podle dobových a hlavně mužských představ – na jejich ženskosti.

Jako svou první knihu Jane Austenová publikovala s příznivým ohlasem *Rozum a cit* (1811) a již její druhý uveřejněný román *Pýcha a předsudek* (1813) zaznamenal **velký čtenářský úspěch**; také další knihy Austenové byly veřejností dobře přijaty.

Jane Austenová se stala jednou z prvních spisovatelek věnujících se žánru, jemuž se posléze dostalo názvu *domestic novel (román rodinného života)*. Tento žánr se rozvíjel **po většinu 19. století v anglickém prostředí**. Autorkami byly **středostavovské ženy**, které na počátku moderní doby, v nové atmosféře dostupnějšího vzdělání a rozšířených duševních obzorů, našly ve vlastní spisovatelské činnosti způsob, jak se realizovat. Literárně ztvárňovaly prostředí, charaktery i zápletky, které nejlépe znaly, přičemž zdůrazňovaly ženský živel a ženskou tematiku; proto také jejich knihy byly **určeny především ženám**, což bylo v dané době přelomové.

Dějištěm románů rodinného života je zpravidla **anglický venkov**. Hlavní postavou bývá **dívka**, která není prvoplánovou krasavicí, ale disponuje jemným půvabem, jenž vyplývá z jednoty jejího bohatého vnitřního života a vyrovnaného vnějšího projevu. Tato dívka si musí na svém okolí vybojovat možnost jít v životě vlastní cestou, dát volný průchod svým citům a dosáhnout vysněného cíle. V tomto úsilí je hrdinka nucena vyrovnávat se s nepřejícnou atmosférou svého okolí, v němž se střetává s postavami názorově omezených zralých žen a přihlouplých mladých krás. Hrdinka se často dostává do **konfliktů s autoritami** a opakovaně řeší otázku, zda je vůbec možné, aby u svých vytčených ideálů vytrvala. Autorky ovšem svým hrdinkám zpravidla dopřávají **happy end**.

Domestic novel sice náleží do **širšího prostředí preromantické literatury**, ale navíc je nesen snahou o **posun k realismu**. Jane Austenová nebyla výjimkou; zároveň však její styl obsahuje – zcela originálně a s velkým předstihem před podobnými britskými autory (Charles Dickens aj.) – **ironický, místy až satirický tón**. Většinu jejích románů můžeme označit jako **idylicko-ironické komedie** – tím zároveň připomínáme, že dialogy v nich jsou natolik svižné a propracované, že by snesly jevištní prezentaci. Moderní, uvolněný, a přitom zasvěcený pohled na milostné vztahy a společenskou realitu, pečlivě odvažované akcenty duchaplného vtupu a přirozený slovník, vzdálený samoučelné hře na city, to vše učinilo z Jane Austenové autorku, která – jako žádný jiný spisovatel její doby – je aktuální, čtená a oblíbená i ve 21. století.

V r. 1816 Jane Austenová vážně onemocněla, pravděpodobně rakovinou mízních uzlin nebo selháním nadledvin. K rozvoji choroby mohlo přispět vypětí z intenzivní literární práce. Sourozenci ji převezli na léčení do jihoanglického **Winchesteru**, ale všeobecné chřadnutí Janina organismu pokračovalo a spisovatelka **zemřela v létě 1817** ve věku necelých 42 let. Bratr Henry svými konexemi v církevním prostředí dosáhl toho, že byla pohřbena ve slavné winchesterské katedrále.

Britský spisovatel David Lodge (* 1935) učinil literárněteoretický zájem o Jane Austenovou jedním z hlavních motivů svého humoristického románu *Hostující profesoři* (Changing Places; 1975), odrážejícího anglosaskou univerzitní atmosféru 60. let 20. století.

Některá díla:

Romány Rozum a cit (Sense and Sensibility; psáno od 1795, vydáno 1811), **Pýcha a předsudek** (Pride and Prejudice; psáno od 1796, vydáno 1813; film 2005: režie Joe Wright, hrají Keira Knightleyová /Elizabeth/, Rosamund Pikeová /Jane/, Simon Woods /Bingley/, Matthew MacFadyen /Darcy/, Rupert Friend /Wickham/), **Mansfieldské panství** (Mansfield Park; 1814), **Emma** (1816), **Opatství Northanger** (psáno od 1798, vydáno až posmrtně 1817),

Jane Austenová (1875 – 1817): Pýcha a předsudek (1813)

1

Všeobecně panuje skálopevné přesvědčení, že svobodný muž, který má slušné jmění, se neobejde bez ženušky.

A přistěhuje-li se někam takovýto mladík, je tento názor tak zakořeněn v myslích sousedních rodin, že jej považují za pravoplatné vlastnictví té které dcery ještě dříve, než mají možnost se obeznámit s jeho vlastními pocity nebo zásadami v tomto ohledu.

„Drahý manželi," pravila jednoho dne paní Bennetová onomu pánovi, „zdaleka už víte, že netherfieldské panství dostane konečně nájemce?"

Pan Bennet odpověděl, že nikoli.

„Už je tomu tak," pokračovala, „právě se odtamtud vrátila paní Longová a všechno mi to vypověděla."

Pan Bennet na to nic neříkal.

„Cožpak nechcete vědět, kdo tam přijde?" zvolala jeho choť netrpělivě.

„Vidím, že byste mi to ráda sdělila, a jsem hotov vás vyslechnout."

Tato pobídka stačila.

„Jen považte, můj milý, to vás bude zajímat: paní Longová říká, že pánem na Netherfieldu se stane velmi zámožný mladík ze severní Anglie; v pondělí se tam prý přijel podívat v kočáře se čtyřspřežím, a tak se mu to zalíbilo, že se s panem Morrisem okamžitě dohodl; má se prý nastěhovat ještě před Svatým Michalem a část služebnictva přibude prý už koncem příštího týdne."

„Jak se jmenuje?"

„Bingley."

„Je ženatý, nebo svobodný?"

„Ach, svobodný! Svobodný je, drahý choti! Svobodný mladík, a jak zámožný, má čtyři nebo pět tisíc ročně. To je něco pro naše děvčata!"

„Jak to? Co je jim po tom?"

„Že mě můžete tak zlobit, drahý choti," odpověděla paní Bennetová. „Víte dobře, že pomyslím na to, aby si jednu z nich vzal."

„Z toho důvodu se sem tedy stěhuje?"

„Z toho důvodu! Jak můžete říci takovou hloupost! Ale není přece vůbec vyloučeno, že by se mohl do některé zamilovat, a proto ho okamžitě, jakmile přijede, musíte navštívit."

„To bych ani nepovažoval za nutné. Zajedte tam s děvčaty sama, anebo je pošlete bez doprovodu, což snad bude nejmoudřejší, protože vás žádná půvabem nepředčí, a třeba byste se panu Bingleymu nejlépe líbila vy."

„I vy lichotníku! Kdysi jsem snad nebývala zrovna ošklivá, avšak nyní si už na nic nedomyslím. Nehodí se, aby matka pěti dospělých dcer dbala na vlastní krásu."

„V tom případě měla asi i dřív sotva nač dbát."

„Nic naplat, drahý manželi, musíte se vypravit a pana Bingleyho po sousedsku přivítat, až sem přibude."

„Ujišťuji vás, že o to ani za mák nestojím."

„Nezapomínejte, že máte dcery. Považte, jaká by to byla partie pro jednu z nich! (...) Není vyhnutí, musíte to učinit, protože jinak bychom tam nemohly *my*."

„Načpak takové cavyky! Jsem si jist, že vás pan Bingley rád uvidí, a já vám dám s sebou krátký průvodní dopis, že ochotně svoluji, aby si vzal, kterou chce, ačkoli já bych se přimlouval za mou roztomilou Lízinku."

„Nic takového rozhodně nedovolím. Líza není o nic lepší než ostatní, a já tvrdím, že není zdaleka tak krásná jako Jane a ani zdaleka tak veselá a příjemná jako Lydia. Jenže vy jí odjakživa nadřuzujete."

„Žádná z nich nestojí za fajfku tabáku," odpověděl. „Jsou hloupé a pošetilé, jako děvčata bývají, ale Lízinka je přece jen trochu čipernější než její sestry.“

„Jak můžete mluvit tak ošklivě o vlastních dětech, choti! Máte radost, když mě můžete pozlobit. Neberete vůbec ohled na mé ubohé nervy!“

„Mýlíte se, drahá. Ctím vaše nervy. Jsem s nimi důvěrné spřátelen. Vždyť mi je ohleduplně připomínáte už dobrých dvacet let.“

„Och, vy nevíte, co mě už stály utrpení.“

„Doufám, že to překonáte a že se dožijete

toho, jak mladíci s čtyřtisícovými rentami zaplavují náš kraj.“ (...)

Pan Bennet v sobě spojoval pohotový vtip, sarkasmus, uzavřenost i rozmary tak zvláštním způsobem, že ho jeho paní ani za třiatdvacet let společného života neměla ještě prokouknutého.

Proniknout za její duševní obzor nevyžadovalo takové úsilí. Byla to žena s malým pochopením pro ostatní, s nepatrným vzděláním a náladové povahy. Když jí něco nevyhovovalo, jala se naříkat na pomyslnou neurózu. Jejím životním cílem bylo vyvdat dcery a mezitím se utěšovala návštěvami a novinkami.

3

Navštívit nového souseda bylo důležité ze společenského hlediska, protože jen tak bylo možné od něj očekávat reciproční návštěvu a pozvání na nějakou společenskou událost, kterou by pořádal. Mezi těmito událostmi vévodily plesy, konané v jednotlivých venkovských sídlech a mající ovšem menší rozměry než velké bály ve městech. Pan Bennet samozřejmě pana Bingleyho navštívil: měl to v úmyslu již od začátku a zdráhal se jen naoko, aby svou manželku pozlobil. Bingley panu Bennetovi návštěvu brzy oplatil a záhy poté se paní Bennetová se všemi pěti dcerami vypravily na ples do jednoho z blízkých sídel. Dcery Jane, Elizabeth, Mary, Catherine a Lydia se nezklamaly v očekávání, že plesová společnost obvyklých účastníků z blízkého okolí bude tentokrát obohacena o pana Bingleyho a skupinu jeho mladých příbuzných i přátel z Londýna: byly to Bingleyovy dvě sestry, manžel jedné z nich a Bingleyův přítel Darcy.

Na plesu Bingley našel zalíbení v Jane – nejkrásnější dívce v sále – a ukázalo se, že náklonnost je oboustranná. Nebylo ovšem možné přehlédnout, že jediný, kdo se zjevně dobře nebaví, a naopak se zachmuřeně straní ostatních, je Darcy, jinak ovšem stejně pohledný mladík jako Bingley.

Jelikož chyběli tanečníci, byla Elizabeth Bennetová nucena dva kousky prosedět, a během této doby stanul pan Darcy na chvíli poblíž, takže zaslechla rozhovor mezi ním a panem Bingleym, jenž opustil na několik minut parket, aby přiměl přítele si zatančit.

„Pojď, Darcy,“ pravil, „musím tě dostat do kola. Nelíbí se mi, že tu tak hloupě postáváš. Měl bys tančit.“

„Vyloučeno. Víš dobře, jak je mi to proti mysli, neznám-li dobře svou partnerku. V takovéhle společnosti by to bylo nesnesitelné. Tvoje sestry jsou zadány a vyzvat kteroukoli jinou by pro mne byl hotový trest.“

„Nedělal bych takové drahoty ani za širý svět!“ zvolal Bingley. „Na mou věru, co jsem živ, neseznámil jsem se ještě s tolika příjemnými dívkami za jediný večer; několik je jich tu přece velmi hezkých.“

„S jediným hezkým děvčetem v celém sále tančíš ty,“ řekl pan Darcy a pohlédl na nejstarší slečnu Bennetovou.

„Ach, to je nejkrásnější stvoření, jaké jsem kdy spatřil! Ale přímo za tebou sedí jedna z jejích sester a ta je také velmi půvabná a jistě i velmi milá. Dovol, ať ti ji má tanečnice představí.“

„Která to je?“ ohlédl se a na okamžik se zadíval na Elizabeth; když se setkal s jejím pohledem, odvrátil se a chladně prohlásil: „Ušla by, ale není natolik hezká, aby *mne* uvedla v pokušení; kromě toho nemám chuť vyznamenávat svou pozorností mladé dámy, které jiní muži pomíjejí. Vrať se raději ke své tanečnici, nech se okouzlovat jejími úsměvy a nemař čas se mnou.“

Pan Bingley uposlechl této rady. Darcy poodešel a zanechal tam Elizabeth s velmi smíšenými pocity. Vylíčila pak tu příhodu barvitě svým známým, neboť měla živou, veselou povahu a každá směšná příhoda ji dokázala pobavit. (...)

6

Jane a Bingley se postupně sblíží. Zanedlouho je na řadě večírek v dalším panském sídle. Sestava se tam sejde podobná jako na předcházejícím plese. Elizabeth na vyzvání od hostitelů zazpívá několik písní a doprovodí se přitom na klavír.

Všecka zaujata pozorováním, jak se pan Bingley dvoří její sestře, nenapadlo Elizabeth ani ve snu, že oči jeho přítele spočívají s patrným zájmem na ní. Zpočátku byl pan Darcy sotva ochoten připustit, že je hezká; na plese si ji jen chladně měřil, a když se příště setkali, pozoroval ji jen proto, aby odhalil všechny její nedostatky. Sotva však objasnil sobě i svým přátelům, že nemá ve tváři jediný poutavý rys, už se mu začalo zdát, že jí výrazné černé oči dodávají neobyčejnou oduševnělost. Po tomto objevu následovaly vzápětí jiné, stejně zdrcující. Třebaže odkryl kritickým zrakem ne jeden prohřešek proti symetrii v jejích liniích, přece byl nucen přiznat, že má lehkonohou postavičku, příjemnou na pohled; ač tvrdil, že by její způsoby neobstály v nejvyšších společenských kruzích, přece ho zaujaly svou nenucenou hravostí. O tom o všem ona neměla ani zdání – pro ni to byl člověk, který se k nikomu nesnažil být přívětivý a který ji nepokládal za dosti přitažlivou, aby si s ní zatančil. (...)

7

Jane je pozvána do Bingleyova sídla Netherfieldu na krátkou návštěvu. Jede tam na koni, ale po cestě ji zastihne liják. Jane promokne a těžce se nachladí. Bingley jí nabídne pohostinství až do jejího uzdravení. Zatímco paní Bennetová jásá a doufá, že Jane zůstane u Bingleyho co nejdéle, Elizabeth se chce za Jane podívat, a protože právě není jiná možnost, rozhodne se vyrazit pěšky.

„Jak tě může taková hloupost napadnout!“ zvolala matka. „Jen považ toho bláta! Jak bys vypadala, než bys tam došla?“

„Jane mě pozná a na ostatním mi nesejde. (...) Nevadí mi, že se projdu. Co znamená taková vzdálenost, máme-li před sebou jistý cíl? Vždyť jsou to jen tři míle. Do večera jsem zpátky.“ (...)

„Doprovodíme tě až do Merytonu,“ nabídly se Catherine s Lydií.

V Merytonu se rozloučily; (...) Elizabeth kráčela dál sama: rychlými kroky minula jedno pole, druhé, třetí, přelézala plůtky a skákala přes kaluže s netrpělivým elánem, až se octla na dohled netherfieldského domu s unavenými kotníky, ušpiněnými punčochami a s tvářemi rozpálenými namáhavým výkonem.

Uvedli ji do ranního salónku, kde právě všichni krom Jane dleli a kde její příchod vyvolal velké překvapení. Paní Hurstová ani slečna Bingleyová nemohly uvěřit, že ušla tři míle tak časně, za tak nepříznivého počasí a sama samotinká; Elizabeth nabyla dojmu, že jí proto hluboce opovrhují. Přesto ji přijaly s velkou blahosklonností, zatímco uvítání jejich bratra provázelo něco lepšího než blahosklonnost: přátelský zájem a laskavost. Pan Darcy prohodil jen pár slov, pan Hurst mlčky přihlížel. První pozoroval s obdivem, jak jí po přestálé námaze jiskřivě planou tváře, a zároveň

pochybovačně uvažoval, zda situace skutečně vyžadovala, aby se vydala na tak dlouhou cestu bez doprovodu; druhý neměl zájem než o snídani. (...)

Jane Austenová, Pýcha a předsudek, Praha 1974, s. 7 – 9, 13 – 14, 23 – 24, 31 – 32. Přeložila Eva Kondrysová. Nepatrně upraveno.

Poznámky a vysvětlivky:

Bennet [benit], **Bingley** [biŋli], **Catherine** [kæθərin], **čtyři nebo pět tisíc ročně** – anglický řemeslník, např. tesař, vydělal tehdy asi 100 liber ročně, zatímco roční příjem typické gentry rodiny se pohyboval mezi 1 000 a 5 000 librami; **Darcy** [da:si], **Elizabeth** [i'lizəbəθ], **Hurst** [hə:st], **Jane** [džein], **Lydia** [lidiə], **Mary** [meəri], **Maryton** [meəritən], **mile** – tradiční anglosaská délková míra (1 609 m); **Netherfield** [neθəfi:ld].

Jane Austenová: Pýcha a předsudek: poznámky k interpretaci

V nejpůvodnějším románu Jane Austenové již **první věta** (*Všeobecně panuje skálopevné přesvědčení, že svobodný muž, který má slušné jmění, se neobejde bez ženušky.*) obsahuje vše podstatné o námětu začínajícího příběhu a zároveň **první kapitola** – snad nešťavnatější z celé knihy – udává také ironický, až karikaturní tón autorčina vyprávění.

Ocitáme se v prostředí **tradičního anglického venkova**, jemuž vládne společenská vrstva označovaná jako **gentry** a tvořená nižší šlechtou anebo těmi, kdo si na ni rádi hrají. Jsme v **preromantické atmosféře**, a tak autorka sice dává najevo svůj vyhraněný vztah k jednotlivým postavám, ale prostředím jako celek nazírá se shovívavým pochopením. Jsme ještě na hony vzdáleni děsuplným zápletkám, jaké uměla napsat (pod vlivem staršího gotického románu i počínajícího naturalismu) např. Charlotte Brontëová (1816 – 1855; román *Jana Eyrová*), stejně jako šízravé sociální kritice od realisty Charlese Dickense (1812 – 1870; román *David Copperfield*).

Společnost venkovských sídel vystupující v *Pýše a předsudku* je složena většinou z lidí, kteří berou jako samozřejmost, že pro svoji obživu nemusejí pracovat, a poklid takové existence preferují natolik, že v sobě nenechají vyrůst ani náznak podnikavosti spjaté s vykročením někam ven do dobrodružné nejistoty. Nacházíme se tu ještě před expanzí moderního světa průmyslu a byznysu, v němž pro starosvětský, v podstatě idylický život již nebude místo (jak posléze ukáže ruský autor Anton Pavlovič Čechov, 1860 – 1904, v divadelní hře *Višňový sad*).

Mladé dívky se ovšem od rodičovské generace odlišují tím, že o svých únicích alespoň **sní**; směřují je výhradně do oblasti intimních vztahů a těší se, že jejich princ jim sice dopřeje harmonický partnerský život i společenský vzestup, ale zároveň samy věří, že ani s ním důvěrně známé prostředí zcela neopustí. Elizabeth je jiná v tom, že sice takové sny také sdílí, avšak nad jejich povrchnost se povznáší jednak díky četbě, jednak díky snaze jít svou vlastní cestou (tuto metaforu Austenová dokonce zhmotní v Elizabethině pěší výpravě do Netherfieldu).

Jane Austenová umí **charaktery** pojednat **realisticky**; ani **Elizabeth** – nepochybně hlavní postava příběhu – není přímočarou rebelkou: na to má v sobě příliš empatie, což jí ovšem dodává **věrohodnosti** a sbližuje ji to s drtivou většinou čtenářek. Abychom Elizabeth po zásluze vydělili ze zástupu ostatních, musíme ji chvíli pozorovat a lépe poznat: přesně jako to dělá Darcy, který je ostatně její obdobou v mužském vydání. Austenová ovšem ví, že takové povahy to mají s navazováním známosti těžké (do Elizabeth nepochybně vtělila některé autobiografické rysy), a tak ve chvíli, kdy si myslíme, že vše konečně půjde jako po másle, vstupuje do děje osudová postava pana Wickhama, která situaci navýsost zdramatizuje. Série pomluv, citového tápání, zmatených úvah a rad od „dobrých“ kamarádek (to vše jako bychom v jednodušší formě a v moderním balení znali např. z amerického televizního seriálu *Přátelé*) teprve prověří, zda a nakolik oba mladí lidé dokáží čelit nepříznivým okolnostem a dosáhnout svého štěstí.